

Liikenne- ja viestintäministeriö

LVM/1503/03/2013

Liikenne- ja viestintäministeriön laatima esitysluonnos laeiksi ajoneuvolain ja tieliikennelain muuttamisesta

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt lausuntoa otsikossa mainitusta asiasta. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja täsmällisyysvaatimus

Perustuslain 8 §:ssä vahvistettu rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää vaatimuksen sääntelyn *täsmällisyydestä*. Sen mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esim. PeVL 16/2013 vp ja 26/2002 vp). Blankorangaistussäännösten osalta myös rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ja määritelmät tulee kirjoittaa rangaistussäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella. Oikeusministeriö kiinnittää liikenne- ja viestintäministeriön huomiota eräisiin täsmällisyysvaatimukseen liittyviin seikkoihin.

Tienvarsitarkastuksessa esitettävät asiakirjat. Ehdotetun ajoneuvolain 71.2 §:n 1 kohdan mukaan ajoneuvon kuljettaja on velvollinen vaadittaessa esittämään rekisteröinnistä annetun todistuksen, katsastustodistuksen ja muun vaatimustenmukaisuuden osoittavan asiakirjan, "jos hän on velvollinen pitämään näitä mukaan". Perustelujen mukaan säännöksen tarkoituksena on selventää, että rekisteröintitodistuksen mukana pitämiseen ei enää ole velvollisuutta. Uuden sanamuodon mukaista säännöstä voi kuitenkin tulkita niin, että velvollisuus minkään asiakirjan esittämiseen on vain silloin, jos kuljettajalla on (jonkin toisen säännöksen nojalla) velvollisuus kaikkien mainittujen asiakirjojen

\\ohna01\Home\OH9\o925298\Documents\lausut\lvm_liikenne\lvm 85
(ajoneuvolakim) mk.docx

Käyntiosoite
Eteläesplanadi 10
HELSINKI

Postiosoite
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin
02951 6001

Faksi
09 1606 7730

Sähköpostiosoite
oikeusministerio@om.fi

mukana pitämiseen. Säännöksen voisi muotoilla uudelleen esimerkiksi seuraavasti: "— — ajoneuvon kuljettaja on velvollinen vaadittaessa esittämään — — todistuksen, katsastustodistuksen **ja tai** muun vaatimustenmukaisuuden osoittavan asiakirjan, jos hän on velvollinen pitämään ~~näitä~~ tällaista todistusta tai muuta asiakirjaa mukanaan". Myös ehdotetun tieliikennelain 94 § olisi korjattava vastaavasti.

Samalla olisi perusteltua korjata 96 §:n 1 momentin 12 kohta kielellisesti täsmällisemmäksi esimerkiksi seuraavasti:

12) kieltäytyy esittämästä 71 §:ssä tai toimittamasta 93 §:ssä tarkoitettuja asiakirj~~oja~~ tai päästävästä 71 §:ssä tarkoitettua mainittuja viranomaista tai henkilöitä ajoneuvoon tai 82 §:ssä tarkoitettuja viranomais~~ia~~ tai henkilöitä ajoneuvojen, osien tai erillisten teknisten yksiköiden maa-hantuontia, valmistusta tai kauppaa harjoittavan valmistus-, varasto- tai myyntipaikkaan tai ottamaan ottamasta tutkimusta varten näytettänäytteitä taikka saamaansaamasta haltuunsa tarpeelliset ajoneuvon, osan tai erillisen teknisen yksikön ominaisuuksia taikka hyväksymistä koskevat asiakirjat tai tiedot,

Viittaukset EU-säädöksiin. Ensimmäisen lakiehdotuksen 96 §:n 3 momentissa säädettäisiin eräisiin EU-lainsäädäntöön perustuvien velvollisuuksien rikkomisesta.

Säännökseen liittyvä viittausketju on huomattavan epäselvä. Rangaistussäännöksessä viitataan ensin 30 §:n 1 momentissa "tarkoitetuissa säädöksissä tai säädöksiä täydentävässä, teknisiä vaatimuksia sisältävässä Euroopan unionin asetuksessa" säädettyihin velvoitteisiin. Lakiehdotuksen 30 §:n 1 momentissa puolestaan viitataan yleisesti "Euroopan unionin säädöksiin" (momentin johdantokappale), sitten "2 a §:n 1 momentissa mainittuun EU-direktiiviin" (1 kohta) ja "2 a §:n 2 momentissa mainittuun EU-asetukseen" (2 ja 3 kohta; 3 kohdassa pitäisi ehkä olla "2 a §:n 3 momentissa"?). Edelleen lakiehdotuksen 2 a §:n 1 momentin mukaan tietyistä seikoista "säädetään — — direktiivin 2007/46/EY — — nojalla sekä mainitun direktiivin liitteiden muuttamisesta annetuissa EU-asetuksissa". Säännöksen 2 momentissa mainitaan asetus (EU) N:o 163/2013.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan kriminalisointi koskee kuitenkin verrattain rajattua joukkoa velvoitteita. Tämän vuoksi ministeriö katsoo, että rangaistussäännökseen olisi perusteltua lisätä suorat artiklaviittaukset EU-säädöksissä tarkoitettuihin velvoitteisiin (tyyliin "laiminlyö xx-asetuksen yy artiklassa tai sen nojalla annetussa säädöksessä säädetyn zz-velvoitteen").

Jos tämä ei ole mahdollista, tulee joka tapauksessa säännöksen 4 kohdassa korvata sana "ja" sanalla "tai" ja säädöksiin liittyvät monikkomuodot muuttaa yksiköiksi (1 k: "tarkoittussa säädöksessä tai säädöstä täydentävässä", 2 k: "tarkoittua säädöstä täydentävässä", 3 k: "tarkoittussa säädöksessä tai säädöstä täydentävässä", 4 k: "2 tai 3 momentissa mainitussa Euroopan unionin asetuksessa"). Rangaistavuus ei edellyttäne kaikkien säädösten rikkomista samanaikaisesti.

Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että perusteluista ei ilmene, miksi säännöksessä viitataan "teknisiä vaatimuksia sisältäviin täydentäviin asetuksiin", eikä vakiintuneen lain-säädäntötekniikan mukaisesti säädösten nojalla annettuihin säännöksiin.

Tulisiko myös 1 momentin 19 kohtaa muuttaa? Myös siinä viitataan 30 §:n 1 momentissa mainittuihin säädöksiin.

Esteetön kulku ja väistäminen. Ehdotetun tieliikennelain 45 a §:n 2 momentin mukaan ajoneuvon kuljettajan on annettava jalankulkijalle esteetön kulku ja tarvittaessa väistettävä. Oikeusministeriön käsityksen mukaan "esteetön kulku" käsittää jo itsessään väistämismuuttamattomuuden, joten viittaus väistämiseen tulisi tarpeettomana poistaa.

Turvavyö ja muu istuinpaikan turvalaite (TLL 88 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohta). Sana "sekä" viittaa siihen, että virkkeen lopun sivulause ("jos ajoneuvon alkuperäisvarusteisiin kuuluu turvavyöt") liittyisi vain maastoajoneuvoihin. Perustelujen mukaan lause koskee kuitenkin myös nelipyörää ja kevyttä nelipyörää. Sivulauseen voisi sekä mainitussa kohdassa että säännöksen 5 kohdassa siirtää kohdan alkuun: "6) jos ajoneuvon alkuperäisvarusteisiin kuuluvat turvavyöt, nelipyörässä, kevyessä nelipyörässä ja maastoajoneuvossa".

Oikeusministeriö kiinnittää LVM:n huomiota myös siihen, että istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuus on näiltä osin kytketty ainoastaan siihen, kuuluvatko ajoneuvon alkuperäisvarusteisiin turvavyöt. Jos 5 tai 6 kohdassa tarkoitettu ajoneuvo on varustettu muulla liikkumista estävällä turvalaitteella, ei käyttövelvollisuutta säännöksen mukaan ole.

Väärentäminen

Ehdotetun ajoneuvolain 96 §:n 3 momentin 4 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka väärentää asiakirjoja tai merkintöjä saattaakseen markkinoille ajoneuvoja, järjestelmiä, osia tai erillisiä teknisiä yksiköitä säännöksessä tarkoitetun kiellon vastaisesti.

Oikeusministeriö toteaa, että asiakirjojen ja muiden todistuskappaleiden väärentäminen on jo säädetty rangaistavaksi rikoslain 33 luvun 1—3 §:ssä. Luvun 6 §:n mukaan todistuskappaleena pidetään muun muassa merkkiä, leimaa ja rekisterikilpeä, joten käsite kattaa myös säännösehdotuksessa tarkoitetut "merkinnät". Väärennys on siten säädetty jo rangaistavaksi ja 4 kohdan loppuosa voidaan tarpeettomana poistaa.

Toisin kuin ajoneuvorikkomus, väärennysrikokset ovat kuitenkin rangaistavia vain tahallisuutena. Oikeusministeriön käsityksen mukaan asetukset eivät kuitenkaan edellytä rikkomusten sääntämistä rangaistavaksi huolimattomuudesta tehtyinä. Komissiolle voi siten tältä osin ilmoittaa, että täydentävä sääntely sisältyy rikoslakiin.

Lain ja asetuksen suhde

Lausuntopyyntöön sisältyy muutosehdotuksia ajoneuvojen käytöstä tiellä annettuun valtioneuvoston asetukseen (1257/1992). Oikeusministeriö ei ole kokonaan vakuuttunut siitä, että kyseisen asetuksen sisältö on sopusoinnussa perustuslain 80 § 1 momentin asettamien vaatimusten kanssa. Mainitun perustuslain kohdan mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista.

Esimerkiksi tieliikennelain 87 §:n 2 momentin mukaan ajoneuvossa tai ajoneuvoyhdistelmässä ei saa kuljettaa useampaa henkilöä kuin ajoneuvon sallittu henkilökuorma on, ellei erikseen toisin säädetä. Mainittuun asetukseen sisältyy verraten laaja luku ajoneuvon kuormituksesta, joka on ilmeisesti tarkoitus antaa viitatus tieliikennelain pykälän 4 momenttiin kirjatus asetuksenvaltuuden perusteella. Sen mukaan ajoneuvon kuormaamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Mainittuun asetuksen muutosehdotukseen sisältyy kuitenkin esimerkiksi säännös oman työvoiman kuljettamisesta traktoriperävaunulla, säännös moottorikelkan perävaunun käytön kieltämisestä henkilökuljetukseen muualla kuin moottorikelkkareitillä sekä säännös, jonka mukaan polkupyörän, moottorilla varustetun polkupyörän ja kevyen sähköajoneuvon perävaunulla saa viisitoista vuotta täyttänyt henkilö kuljettaa yhtä enintään kymmenvuotiasta lasta ja kahdeksantoista vuotta täyttänyt henkilö kahta enintään kuusivuotiasta lasta. Asetukseen ehdotettu, sinänsä osin jo voimassaolevaan asetukseen sisältyvä sääntely ei aivan ongelmitta mahdu kuormaamista koskevan asetuksenantovaltuuden puitteisiin.

Asetuksenantovaltuudet poikkeavat perustuslain 80 §:n edellyttämästä muotoilusta, jonka mukaan asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä perussäännöksessä säännellyistä asioista (ks. Lainkirjoittajan opas 13.2.2).

Koska kyseessä on rangaistussäännöksillä sanktioitu kokonaisuus, on sääntelyn syytä olla yksiselitteistä ja valtuutusketjujen moitteettomia.

Lain ja asetuksen välistä suhdetta on syytä jatkovalmistelussa tarkastella kattavasti.

Lain voimaantulo

1. lakiehdotukseen sisältyvän voimaantulosäännöksen mukaan moottorilla varustetun polkupyörän ja kevyen sähköajoneuvon vapautusta rekisteröintivelvollisuudesta sovellettaisiin heti lain vahvistamisen jälkeen. Säännösehdotusta perustellaan sillä, että lievennyksen katsotaan olevan tarkoituksenmukaista, jotta kevennetty hallinnollinen menettely otettaisiin käyttöön mahdollisimman pian myös niille laitteille, joita on jo myynnissä lain vahvistamisen aikaan. Vaikuttaisi siltä, että kyse ei ole lain oikeusvaikutusten ulottamisesta lain voimaantuloa edeltävään aikaan, vaan ajankohdasta, jolloin voimaantulosäännöksen viimeisessä momentissa erikseen luetteloidut säännösehdotukset on tarkoitus saattaa voimaan.

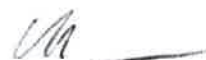
Perustuslain 79 § 3 mom:sta johtuu, että laki voi lähtökohtaisesti tulla voimaan aikaisintaan julkaisemispäivänä. Koska lain vahvistamisen ja sen julkaisemisen ajankohta on todennäköisesti lyhyt, eikä esitykseen ole kirjattu erityisiä perusteluita pääsäännöstä poikkeamiseen, pitää oikeusministeriö perustellumpana vaihtoehtona kytkeä voimaantulo lain julkaisemiseen. Nyt ehdotettu ratkaisu on verraten poikkeuksellinen (ks. myös PeVL 3/2012 vp).

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Asko Välimaa

Lainsäädäntöneuvos

Mikael Koillinen

